

Läsliv

2020 #2

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Det ska
vara enkelt
att läsa

LEGIMUS

5

faktaböcker med
samhällstema

TAKTILA
BILDERBÖCKER
Från ax till limpa
med Maria Beskow

SUAD ALI
Läsande förebild och
romandebutant

Läraren Cristina Adriana Negutz
använder **lättläst** i undervisningen:

**”8 Sidor passar
alla deltagare”**

Med rätt verktyg kan språket hitta tillbaka

”Det ska vara enkelt att läsa”, står det vid Läslivs logga på omslaget. I artikeln om läraren Cristina Adriana Negutz och hennes arbete med personer med afasi (sid 6–10) förstår vi med all tydlighet att så inte är fallet för alla. För den med afasi krävs mycket träning och rätt verktyg för att hitta tillbaka till språket. I Cristinas arbete är den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor ett viktigt redskap och hon har använt sig av den i undervisningen i hela 19 år! Låt dig inspireras av metoden och ta del av hennes tips på hur du och dina elever kan jobba med 8 Sidor.

Håll för övrigt koll på just 8 Sidor framöver. Förutom att redaktionen just släppt en nyhetspodd på Spotify kommer det att hända flera spännande saker med tidningen, lovar nya chef-redaktören Marie Hillblom. En längre intervju med henne kommer i nästa nummer.

I och med coronan har ljuset fallit på rätten att kunna tillgodogöra sig information. På sidan fem berättar MTM:s Maria Dietrichson om myndighetens roll i arbetet med tillgänglig samhällsinformation.

Samhällstema har också boktipsen för vuxna från Legimus denna gång. Fem faktaböcker med nedslag i det komplexa system som kallas samhället.

Trevlig läsning!

Anette Säfstrom,
redaktör

anette.safstrom@mtm.se

FOTO: MATHIAS NILSSON

Läsliv

ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier 3–4 gånger per år. Citera oss gärna men ange källa. Det är gratis att prenumerera och den finns som tryckt tidning och taltidning. För frågor kring prenumeration kontakta oss via info@mtm.se eller via telefon 040-653 27 10 (vardagar 8.30-12). **Adress:** MTM, Box 51, 201 20 Malmö. **Hemsida:** www.mtm.se.

Redaktion: Anette Säfstrom (redaktör och layout), Hillevi Andreasson, Ida Bengmark, Ingrid Källström, Ellen Follin, Emma Kindblom.

Ansvarig utgivare: Magnus Larsson. **Tryck:** TMG Tabergs. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Johan Öberg

FOTO: KAISA GÖRANSSON

INNEHÅLL

- 3** Nytt från MTM
- 4** Aktuellt
- 6** Lättläst på Alma folkhögskola
- 11** Läsende förebilden Suad Ali
- 12** Boktips från Legimus - fakta med samhällstema
- 13** Barnradions bokpris, alla nominerade
- 14** Taktila bilderböcker
- 17** Mia Öhrn skriver lättläst
- 18** Frågor och svar
- 19** Quiz och serie

Ny chefredaktör på 8 Sidor

I augusti tillträdde Marie Hillblom som chefredaktör och ansvarig utgivare på den lättlästa tidningen 8 Sidor. Hon kommer närmast från en tjänst som reporter inom Hakon Media och har en bakgrund som chefredaktör och ansvarig utgivare för Katrineholms-Kuriren.

Nyhetstidningen 8 Sidor vänder sig till läsare som behöver ett enklare språk med vardagliga, lätta ord, korta meningar och rak och enkel handling. En viktig del i Marie Hillbloms uppdrag är att sprida 8 Sidor till en bredare målgrupp och locka ännu fler läsare.

– Behovet av att förstå vad som händer i samhället är större än någonsin och fler behöver få upp ögonen för 8 Sidor. Jag ser fram emot att tillsammans med redaktionen bygga en ännu

Marie Hillblom, chefredaktör och ansvarig utgivare för nyhetstidningen 8 Sidor.

Informerade medborgare ger ett starkare samhälle och en starkare demokrati.

starkare journalistik och ge röst till fler. Informerade medborgare ger ett starkare samhälle och en starkare demokrati, säger Marie Hillblom.

Nytt format ska ge bättre tillgänglighet

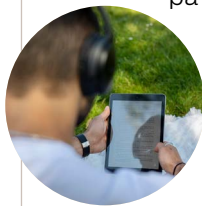
MTM har påbörjat en övergång till EPUB 3 som format för produktion, distribution och läsning av till exempel talböcker och e-textböcker.

Det nya formatet innebär många tillgänglighetsförbättringar. Målet är att förbättra läsoplevelsen för användarna och användartester kommer att vara en viktig del i övergången. MTM siktar på att test-distribuera titlar i EPUB 3-format någon gång under 2021.

Missa inte!

Webbinarium om dyslexi och talböcker

Få tips och strategier för talboksläsning och dyslexi på MTM:s webinarium den **22 oktober**. Medverkar gör Anna Fouganthine, universitetslektor på Institutionen för pedagogik och lärande på

Linnéuniversitetet, och Susanna Cederquist, lärare och expert inom dyslexi. Anmäl dig på mtm.se

Taltidningsverksamheten ska breddas

Hur kan taltidningsverksamheten breddas för att inkludera fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation? Finns möjligheten att utveckla och tillgängliggöra fler nyhetsmedier? Det är några av frågorna MTM ska svara på i sin översyn av taltidningsverksamheten, som myndigheten fått i uppdrag av regeringen att göra.

– Vi hoppas att en vidareutvecklad taltidningsverksamhet ska ge fler läsare möjlighet att ta del av nyheter och samhällsinformation på sina villkor, säger Daniel Frelén, verksamhetsutvecklare på MTM.

Tillgänglighetsdirektivet leder på sikt till fler tillgängliga e-böcker och strömningstjänster, vilket är positivt för alla.

Magnus Larsson, generaldirektör för MTM och särskild utredare för hur Tillgänglighetsdirektivet ska genomföras i Sverige.

Konferens ska hjälpa förlagen med tillgänglighet

Från juli 2025 ska e-böcker och e-läsare uppfylla nya krav enligt Tillgänglighetsdirektivet som antogs av EU förra våren. För att öka bokförlagens kunskap om kraven anordnas den digitala konferensen **Include** i Malmö den 11 november. Temat är inkluderande utgivning och universell design.

– När förlagen börjar använda universell utformning av e-böcker kommer de märka att tillgänglighet leder till bättre användarvänlighet för alla, inte bara för de som behöver tillgängliga format, säger Tove Dannestam, enhetschef för Omvärld och samverkan på MTM.

Anmäl dig till konferensen på www.nipi.care

FOTO: SUSANNE KRONHOLM

Sveriges läsambassadör Bagir Kwiek.

Bli romsk läsambassad!

I förra numret av Läsliv berättade Sveriges nya läsambassadör Bagir Kwiek om sina planer på att göra bibliotek till läsambassader. Nu är ansökan öppen på Kulturrådets hemsida. Den ska innehålla en beskrivning av hur biblioteket har utvecklat sin verksamhet kring minoriteten romer. Några av biblioteken väljs sedan ut och får under 2021 besök av Bagir Kwiek. Sista ansökningsdag är 30 november.

Ny blogg om svenska språket

Vad betyder "basal hygien", och varför är det ofta en dålig idé att använda förkortningar i muntligt tal, till exempel på Folkhälsomyndighetens presskonferenser? På nya Språkrådsbloggen tar Språkrådets språkvårdare och terminologer upp aktuella svenska ord och språkfrågor.

Bloggen finns på Institutet för språk och folkminnets hemsida: isof.se/sprakradsbloggen

Linda Pira med några av eleverna på Storvretskolan som medverkar i boken *Konsten att drömma stort*.

Elever i bokprojekt med Linda Pira

Med utgångspunkten att alla kan nå sina drömmar bara man själv tror på dem och arbetar hårt sjösatte svensk-läraren Mikhael Mikalides på Storvretskolan i Botkyrka ett bokprojekt i våras. Han engagerade elever från mellanstadiet och årskurs 9 – och artisten Linda Pira. I somras släppte de tillsammans boken *Konsten att drömma stort* – En handbok om att förverkliga sina drömmar.

Arbetet med boken har varit en del av svenskundervisningen och elevernas texter handlar bland annat om deras

egna drömmar och mål, och om självkänsla. Syftet med boken är att inspirera och ge unga verktyg att nå sina mål och stärka självförtroendet. Förutom konkreta tips och övningar får läsaren följa Linda Piras livsresa.

– Den här boken hade jag behövt läsa när jag var ung. Jag vill inspirera människor på olika sätt och visa hur jag tänker. Att skriva den här boken är en dröm som går i uppfyllelse, berättar hon.

En bok som inte vill bli läst

Komikern och tv-profilen David Sundin barnboksdebuterar med *Boken som inte ville bli läst*, en humoristisk bok för barn som tar hjälp av läskunniga för att läsa sina böcker. Boken är en hyllning till gemenskapen som uppstår vid högläsning. Den krånglar till det rejält för uppläsaren, som enligt författaren därmed kan behöva kliva ur sin komfort-zone.

– Jag älskar att läsa för mina barn och har tänkt mycket på hur man kan bjuda in till lite samarbete mellan uppläsaren och lyssnaren, säger David Sundin.

Tv-profilen David Sundin.

MTM kompletterar krisinformationen

Informationen kring covid-19 har brustit till flera grupper. Hur kunde det ske och vilken roll har MTM i det? Omvärldsstrateg Maria Dietrichson på MTM berättar om arbetet och varför informationen kom så sent.

TEXT EVA-LENA SILWERFELDT

Att informationen har brustit till vissa grupper bekräftas av de brukarorganisationer MTM varit i kontakt med. Maria Dietrichson leder en arbetsgrupp på MTM som jobbar med att göra information från myndigheterna tillgänglig.

Rent konkret, Maria, vad är det din arbetsgrupp gör?

– Vi hämtar information från nyhetsflödet på krisinformation.se, som innehåller bekräftad information från svenska myndigheter, och skickar ut den i olika format. En gång i veckan skickar vi ut i punktskrift. Vi erbjuder också informationen uppläst och lägger ut den som ljudfil på vår hemsida, där den också kan beställas på cd-skiva. Vi har gjort några utskick till taltidningsläsare och vi erbjuder också stöd och råd kring lättläst för de myndigheter som vill ha det.

Vad har ni fått för reaktioner från mottagarna?

– Vi har fått positiva reaktioner från dem som hört av sig. Trots lite strul i början med utskick som gick till fel mottagare så har de haft tålamod och varit glada för vår insats, upplever vi.

Det är många myndigheter som är involverade i informationsflödet kring pandemin. Det har också framkommit kritik

kring att informationen inte är tillgänglig för alla. Vad är MTM:s roll i detta?

– Alla myndigheter har själva ett ansvar att se till att deras information är tillgänglig. MTM kan inte ta över det ansvaret. Det vi kan erbjuda är att genom våra nätverk och våra produktionsmöjligheter komplettera myndigheternas egna tillgänglighetsarbete, som till exempel samlade utskick i punktskrift.

Några har reagerat på att den kom lite väl sent. Varför tog det så lång tid?

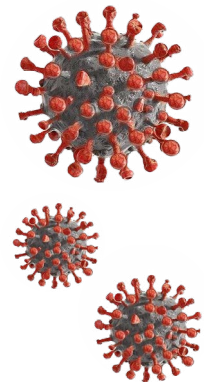
– Där är det bara för oss att hålla med, klart att vi kunde ha reagerat och agerat snabbare. Det finns en rad myndigheter som har ett särskilt ansvar för att säkerställa att Sverige klarar en kris. MTM är inte en av dessa myndigheter och vi hade därför ingen upparbetad rutin för detta. Vi har fått jobba så fort vi har kunnat med att ta kontakt med andra myndigheter och själva ställa om delar av vår organisation och produktion för att kunna göra det här arbetet. Nu har vi en fungerande rutin och bra kontakter med alla involverade myndigheter.

Kan mottagarna förvänta sig att få den här informationen även i framtiden?

– Ja det hoppas vi. Vi tittar nu på rutiner och vad vi lär oss så att information från svenska myndigheter ska kunna skickas ut i punktskrift även efter pandemin, när det är information som ska nå alla i Sverige. ●

Maria Dietrichson leder arbetsgruppen på MTM som jobbar med tillgänglig information om covid-19.

Lättlästa nyheter i kampen mot afasi

På Alma folkhögskola studerar bland annat människor som fått afasi efter en stroke. För dem har ett viktigt arbetsredskap blivit den lättlästa tidningen 8 Sidor.

TEXT OCH FOTO JOHAN ÖBERG

Läraren Cristina Adriana Negutz på Alma folkhögskola i Stockholm använder främst 8 Sidor på nätet. Hon tycker att möjligheterna att variera lektionerna baserat på tidningens artiklar är väldigt stort.

Varje år drabbas omkring 30 000 svenskar av en stroke i hjärnan. Stroke kan drabba oavsett ålder, men de flesta är över 70 år. Runt 7 000 avlider av sina skador.

De som överlever får mer eller mindre allvarliga skador på hjärnan. 8 000 – 10 000 av dem får afasi, en hjärnskada som gör att de förlorar sin normala förmåga att tala, läsa eller skriva. Ibland påverkas närminnet och många personer upplever att de förlorar sin initiativförmåga och blir deprimerade. Men med idog träning kan i stort sett alla bli bättre. Alma folkhögskola i Liljeholmen i Stockholm är en av de fem folkhögskolor i landet som erbjuder kurser för personer som drabbats av afasi.

Målet är att deltagarna ska bli bättre i sin kommunikation.

att utveckla sig. Och vi behöver utvecklas jämt, allra helst om man fått afasi. Möjlighet att andas ut, hitta tillbaka till sig själv, hitta styrkor man inte trodde att man hade, få stöd av sina klasskamrater. Vi ser deltagare som är ganska blyga, ledsna och deprimerade när de börjar. Men efter några terminer, då de känner att de är en i gruppen, att de är med, så lyser det om dem. Jag älskar det.

Afasikurserna är treåriga och deltagarna kommer antingen två eller tre dagar i veckan. Den yngsta den här terminen är 28, den äldsta 82. Tre lärare och en elev-

assistent jobbar på kursen, där deltagarna är uppdelade i två grupper beroende på hur svår afasi de har.

– Vi har just nu 39 deltagare. Egentligen tog vi in 40, men en fick inte färdtjänst så hon kunde inte ta sig hit. De flesta är från Stockholm med omnejd men vi har haft deltagare från andra delar av landet.

Vi träffas i Cristina Adriana Negutz klassrum, som sedan covid-19 slog till stått tomt. Eleverna får sina hemuppgifter med posten, via mejl, sms och ibland via videosamtal. Det sistnämnda är något som inte alla kursdeltagare kan hantera.

– Våra deltagare har varit otroligt motiverade under coronapandemin och kämpat på jättebra. Men distansundervisningen har också visat att kommunikation tränas bäst tillsammans med andra människor. Nödvändig individuell träning får en majoritet av våra kursdeltagare hos sina logopeders.

I klassrummet har Cristina satt upp den klassiska amerikanska beredskapsaffischen med en kvinnlig fabriksarbetare och slogan ”We Can Do It!”.

– Det här är en skola, inte rehabilitering, inte dagverksamhet. Man är här i tid och man deltar aktivt på lektionerna. Det är jätteviktigt att se och höra varje deltagare under varje lektion.

Fakta: stroke

Stroke, även kallat slaganfall, är en benämning på ett tillstånd där en person fått en del av sin hjärnas nervceller skadade på grund av syrebrist. Orsaken är en hjärnblödning eller en hjärninfarkt. 85 procent av alla fall av stroke beror på en hjärninfarkt, medan resten beror på en hjärnblödning. Källa: stroke.se

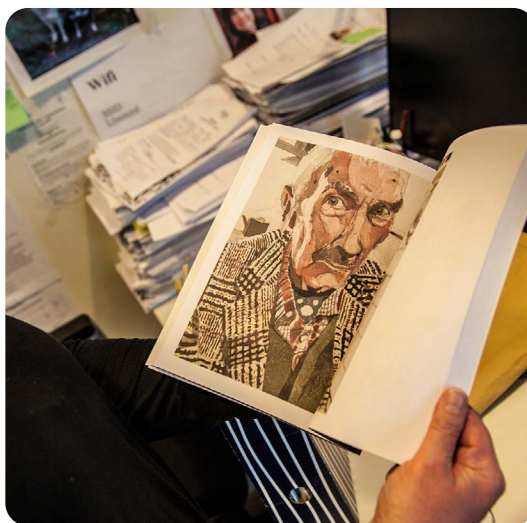
Målning gjord av en elev på afasikursen.

Under coronapandemin får inte eleverna komma till skolan utan undervisas på distans och Cristina får ta många samtal från dem.

Förutom material från 8sidor.se använder Cristina Adriana Negutz häften med krönikor och korsord från tidningen i undervisningen. Att göra konst är också ett sätt för deltagarna att våga uttrycka sig och hitta språket. På bilden till höger håller Cristina en bok utgiven av den tidigare afasikursdeltagaren Moritz Kirchmeier.

Om Cristina Adriana Negutz

Ålder: 55 år.

Bor: I Blackeberg i västra Stockholm.

Fritidsintressen:

Jag tycker om att läsa och skriva och vill gärna ge ut en roman eller novellsamling någon gång. Och så gillar jag att rita och måla samt sjunger i kör.

Läser just nu:

Poezi, en bok av Rumäniens största poet Mihai Eminescu, som är min pappas favorit.

Vad är målet?

– Det är att deltagarna ska bli bättre i sin kommunikation och att de får verktygen för det. Ibland kommer inte orden, men de kan lära sig att använda gester, mimik, bli bättre på att använda mobilen, rita, att använda hela kroppen.

Och deltagarna tränar sig i att våga.

– Vi pratar politik, vi pratar om djupa ämnen, det finns inga begränsningar. Man har inte färdiga mallar utan måste vara flexibel. Som lärare på afasikursen har man alltid förberett lektionen med en plan A och en plan B om A inte passar. Och kommer någon med en artikel ur tidningen som de vill använda kanske det blir plan C – vi anpassar oss. Det funkar inte att ta gamla lektioner och papper och återanvända. Har man en bra idé från förr kan man återanvända den, men i en ny form.

I det arbetet har tidningen 8 Sidor blivit ett favoritreddskap för Cristina:

– Jag insåg snabbt hur bra den var för våra deltagare. Lätt – bara åtta sidor, bra artiklar, inga krusiduller och ingen reklam som störde ögat.

– När jag började här på Alma hade man köpt in en hel del böcker. Men mycket av den lättlästa litteraturen då var avsedd för barn och ungdomar, den kändes inte som materialet jag ville jobba med i en kurs för vuxna, där många har hög utbildning och ett helt arbetsliv bakom sig. Jag behövde vuxet material för vuxna människor. Och för en del fungerar det att använda andra tidningar också men 8 Sidor passar alla.

Vad gör just 8 Sidor så lämplig?

– Den är enklare att läsa tack vare de korta meningarna och den tydliga layouten. Ofta har artiklarna en bild och det är alltid en klar rubrik, man förstår direkt vad det handlar om. Från början använde vi den fysiska tidningen men sedan några år använder vi 8 Sidor på nätet i stället. Jag tycker om den både på papper och på nätet, men det är ju en viss skillnad så klart.

Möjligheterna med 8 Siders material tycks nästan oändliga för Cristina.

– Oftast får eleverna jobba individuellt men också i par eller i mindre grupper.

"We Can Do It!" är något av Cristina Adriana Negutz motto. Affischen sitter på väggen i kurslokalen.

Hjärnan är plastisk så det blir lättare när man tränar

Det viktigaste är att de jobbar med att uttrycka sig och att de tycker att det är roligt. Afasi innebär ju inte att man blivit dummare utan bara att man fått svårt att få fram språket. Men hjärnan är plastisk så det blir lättare och lättare när man tränar.

– Det är fantastiskt att se människor som inte kunnat tala, som i stället fått tårar i ögonen och inte ens kunnat få fram sitt namn, bli så pass bekväma i gruppen och med oss och i sig själva att de vågar testa våra metoder. Alla har olika mål, en del vill tillbaks till jobbet, andra studera vidare eller bara få bättre livskvalitet. Någon vill bara kunna säga namnen på sina barn.

Innan vi skiljs åt visar Cristina ett konstverk om afasi som gruppen gjort och som ställts ut. ”Man känner sig fångad i sin egen kropp” läser jag på en lapp som kedjats fast vid en målning av ett huvud med en hjärna.

– Våra kursdeltagare har klarat sig hela

Elever arbetar med ett collage om förintelsen. Från vänster: Jörn Andrés, Anders Berglund, Ulf Jangeborg och Åsa Blomqvist.

livet fram till stroke och nu måste de hitta nya strategier. Möjlighet att gå tre år här på folkhögskolan behövs då det tar tid att komma framåt efter en stroke. Många gånger är den här kursen trampolinen, för de måste sen jobba vidare själva med de verktyg och strategier vi gett dem.

– Afasi har de resten av livet, men de kan alla bli bättre. ●

Cristinas 3 boktips:

- **Jag vill sätta världen i rörelse** av Anna-Karin Palm. Biografi om Selma Lagerlöf.
- **Tisdagarna med Morrie** av Mitch Albom – den ger mig hopp.
- **Katt börjar på S** av Ingrid Tropp Erblad, där hon berättar om sin egen afasi.

Så använder du 8 Sidor i undervisningen

Diskutera, gör collage, skriv egna nyheter. Det finns många sätt att öva sitt språk på med hjälp av en tidning. Cristina Adriana Negutz och hennes kollegor tipsar om hur man kan arbeta med 8 Sidor.

- Dela ut artiklar utan rubriker och låt deltagarna skriva egna.
- Diskutera en artikel utifrån bild och rubrik.
- Separera text, rubriker och bilder ur flera artiklar. Utmaningen blir att para ihop dem.
- Visa en nyhet på skärmen som deltagarna turas om att läsa och lyssna till. Vad handlar den om, vem berättar? Ställ följdfrågor och utveckla nyheten.
- Välj en bild och skriv en egen nyhet som passar till den.
- Klipp sönder längre texter i olika stycken. Deltagarna ska ordna de så att de kommer i rätt följd.
- Be deltagarna att välja ut de viktigaste eller mest intressanta bland flera nyheter. De får skriva och motivera varför de valde som de gjorde.
- Markera ord som innehåller en viss bokstav i en artikel. Hur många blev det? Kan deltagarna använda dem i nya meningar?
- Ta ut ordklasser i en artikel. Välj exempelvis tre adjektiv, prepositioner och substantiv och skriv meningar med dessa ord.
- Be deltagarna kategorisera ett urval av artiklar. Exempel på kategorier kan vara negativa och positiva, inrikes och utrikes eller kultur och sport.
- Beskriv en bild från 8 Sidor och ge den associationsord.

BOKTIPS

Faktaböcker med samhällstema

Att ta del av samhällsinformation och förstå sin omvärld är viktigt för att kunna delta på jämlika villkor. Här är tips på böcker från Legimus som tar upp olika aspekter av vårt samhälle.

TEXT: HILLEVI ANDRÉASSON

Herrarna satte oss hit

av Elin Anna Labba

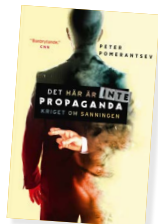
1919 infördes renbeteskonventionen mellan Sverige och Norge. Samernas levnadsvillkor ändrades i grunden och tvångsförflyttningar genomfördes. I boken finns berättelser, foton, brev och jojktexter. Framträder en kör av röster som skildrar ett hårt liv, renar som går förlorade och barn som lämnas bort. **T**

Det här är inte propaganda: kriget om sanningen

av Peter Pomerantsev

En reportage- och debattbok utifrån frågan om demokratin kan överleva internet och vad som egentligen är sanning när makten försöker omdefiniera den. Exempel hämtas från trollfabriker i Ryssland, mexikanska knarkkungar, Fox news-journalister i USA, Brexit-motståndare och många fler. **T**

Vi är Orlando

av Johan Hilton

Natten den 12 juni 2016 kliver en man in på en nattklubb i Orlando och börjar skjuta. 49 människor mördas i detta hatbrott riktat mot hbtq-samhället. Genom att tala med överlevande, anhöriga och andra berörda växer en kollektiv berättelse om en stad och dess invånare före, under och efter katastrofen fram. **T**

Johan Hilton, författare till *Vi är Orlando*.

FOTO: VIKTOR GÅRDSÅTER

Upphettnin

av Daniel Lindvall

Boken behandlar den globala klimatkrisen och frågan om varför vissa grupper i samhället förnekar dess existens. Utifrån aktuell forskning diskuterar författarna, forskare på Chalmers i Göteborg, utmaningarna som den globala uppvärmningen ställer på vårt demokratiska styrelseskick. **T**

De skapande maskinerna

av Marcur Du Sautoy

Kan en maskin måla, komponera musik eller skriva en roman? Författaren menar att de logiska, matematiska strukturerna bakom vår kreativitet gör att även datorer skulle kunna agera kreativt. **T**

Missa inte!

Utrikespolitiska institutets månadskrift om aktuella världshändelser, Världspolitikens dagsfrågor. Den finns som talbok med text i Legimus.

Symbolerna anger vilket format böckerna finns i. **T** TALBOK **P** PUNKTSKRIFTSBOK

Suad Ali – en läsande förebild

TEXT: ANETTE SÄFSTRÖM

FOTO: KAUSA GÖRANSSON

Inför Bokmässan 24–27 september lanserades initiativet ”Läsande förebilder”. 29 kända personer deltog i kampanjen som syftade till att inspirera andra till läsning. En av de som var med var statsvetaren Suad Ali. Hon har just romandebuterat och Läsliv fick en pratstund om läsning och skrivande.

Varför är det viktigt att läsa?

– Dels är det en bildnings- och demokratifråga. För mig är det också en hobby, det är roligt och ett sätt att utvecklas mentalt. Det är viktigt att främja läsning och eftersom många unga kan uppleva det som lite tråkigt måste man göra det på ett lättsamt sätt.

Vad gör du för att inspirera andra till att läsa?

– Jag försöker göra läsning mer tillgänglig genom min och min kompis bokklubb. När vi båda flyttade till Stockholm 2017 saknade vi ett lässammanhang som inte var så uppstyrt och homogent. En bokklubb är ett bra exempel på ett lätt sätt att uppmuntra och främja läsning. Under coronan har vi mest setts digitalt men innan träffades vi fysiskt. Jag lägger alltid upp material från våra träffar på Instagram och det är oftast de inläggen som får mest uppmärksamhet. Det är kul att det väcker sådant engagemang!

Vilka är dina egna förebilder inom litteraturen?

– Det finns så många! Jonas Hassen Khemiri till exempel, och Kazuo Ishiguro är fantastisk. Jag läser mest skönlitteratur och jag tycker om böcker som har

ett vackert språk och där jag får lära mig om platser som jag annars inte kommer i kontakt med.

På vilket sätt har litteraturen varit viktig för dig?

– Den har varit viktig på olika sätt. Den har inspirerat mitt skrivande och jag har lärt mig mycket om andra människor. Jag tror att läsning kan göra världen bättre för att det skapar mer förståelse för världen och samhället och om oss människor. Att läsa är också det lättaste sättet att resa. Kan man inte resa ska man skaffa sig en bok!

Du har just släppt din första roman Dina händer var fulla av liv. Hur är det att debutera som författare?

– Det är överkligt. Det är en dröm och jag har inte riktigt smält det än. Jag har skrivit på boken i fem år så det är skönt att få släppa ut den. Det är nervöst men jag ser också jättemycket fram emot att höra vad läsarna tycker och hur de upplever den. När den väl är ute då är den inte min längre, då är den läsarnas.

Vad vill du säga med din bok?

– Jag hoppas att den ska beröra människor och ge nya insikter. Att få folk att utmana sina sanningar.

Kommer du att skriva fler böcker?

– Ja, det hoppas jag. Men att skriva skönlitterärt kräver en oerhörd närvaro. I allafall för mig. Att gå in i karaktärerna och förstå: hur tänker den här karaktären nu? Vad känner den, vad känner den inte? Det är det svåraste men också det roligaste jag har gjort. ●

Suad Ali

Ålder: 29 år.

Yrke: Statsvetare.

Har arbetat med migrationsfrågor bland annat på FN:s flyktingorgan UNHCR.

Bor: Stockholm.

Fritidsintressen:

Tränar kickboxning, läser, skriver och umgås med familjen.

Läser just nu:

Läste precis ut Ocean Vuongs En stund är vi vackra på jorden.

Boktips:

Litet land av Gaël Faye.

Suad Alis roman Dina händer var fulla av liv handlar om en kvinna och hennes liv före, under och efter flykten från Somalia.

Vem vinner Barnradions bokpris?

Vi presenterar de fem böcker som nominerats till Barnradions bokpris. Håll tummarna för din favorit! Alla finns som tal- och punktskriftsböcker i Legimus.

TEXT: IDA BENGMARK

I väntan på mitt ovanliga liv av Pär Sahlin

Silas lever ett väldigt stillsamt liv. Alla dagar liknar varandra. Till och med att grannen Viggo brukar slå till Silas när de ses i trappan har blivit en vana. De andra grannarna är schysstare som tur är. Narin, till exempel. Henne skulle Silas gärna lära känna mer. Kanske kan han få chansen på klassens lägerskola? ●●

Vi går varvet av Ina Lagerwall

På sommarlovet mellan sexan och sjuan händer något. Saker som var okej på våren är helt fel när skolan börjar igen. Liv känner sig utanför när hon är med kompisarna Bella och Jessa och det är tydligt att hon inte riktigt hör till. Men när hon följer med sin moster på en teaterkurs verkar det som om det ändå kan bli bättre. Vänner kanske kan finnas på annat håll än i klassen? ●●

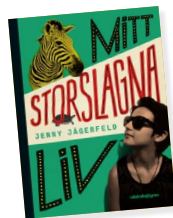
Den falska rosen av Jakob Wegelius

Nu finns det äntligen en tredje bok om gorillan Sally Jones. Här berättar Sally Jones om fartyget Hudson Queens gåtfulla historia. Sökandet efter sanningen leder Sally Jones och skepparen Henry Koskela till Glasgows undre värld. Där får deras resa en ödesdiger vändning och till slut står själva livet på spel för Sally Jones. ●●

Mitt storslagna liv av Jenny Jägerfeld

Sigge är tolv år och har blivit mobbad i flera år. När han ska flytta med sin familj från Stockholm till Östergötland bestämmer han sig: det får vara slut på det gamla livet, nu har han chans till en nystart. 59 dagar kvar tills skolan börjar och då ska han ska vara cool, kul och populär. Eller i alla fall accepterad. Men hur ska det gå till? Kan han hitta på en bra plan på 59 dagar? ●●

Om priset

Varje år utser en jury bestående av fem mellanstadieelever vilken bok som ska vinna Barnradions bokpris. Under Läslovets vecka 44 presenteras de nominerade böckerna i fem radioprogram och därefter koras en vinnare.

Böckerna ska passa den som är 9-12 år gammal och priset har delats ut sedan 2010.

Familjen av Cecilia Lidbeck

Hur är det att leva isolerad från omvärlden, utan att ens veta vad som händer några hundra meter bort? Ella, 12 år, bor med sin familj på en gård. Far styr och ser till att familjen äter, lever, tycker och tror rätt. En dag ser Ella en pojke på andra sidan stängslet. Hennes första tanke är att han är i fara där utanför. Men kanske är det tvärtom? Det pojken berättar stämmer inte överens med det far lär ut. Ella måste ta reda på sanningen. ●●

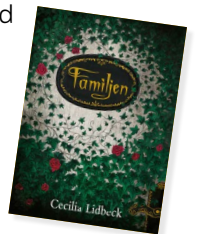

ILLUSTRATION: MOA HOFF

Symbolerna anger vilket format böckerna finns i. ● TALBOK ● PUNKTSKRIFTSBOK

Den taktila figuren ska vara sig lik

MTM gör tre taktila bilderböcker per år, där både text och bild läses med fingrarna. Det är en lång process men värt all möda. Möt Maria Beskow, en av Sveriges få utformare av taktila bilderböcker.

TEXT IDA BENGMARK FOTO PER HOLGERSSON

Maria Beskow gjorde sin första bok redan 1995 och hittills har det blivit ungefär 25 stycken. Just nu arbetar hon med en av årets produktioner, den kända barnramsans **Fem små apor**. Efter examen vid Högskolan för konst och design i Göteborg har Maria jobbat med flera olika typer av design och formgivning.

– Min verksamhet är ganska bred. Jag jobbar med grafisk form och illustration för både tryck, webb och TV. Jag har också jobbat med interaktiva läromedel och animation som förklarar naturvetenskap för en yngre målgrupp.

Arbetet med bilderböckerna börjar med att Maria får en bok skickad till sig från MTM. Då har ett noggrant urvalsarbete redan gjorts på myndigheten. Det är bra om boken är välkänd för många barn och den ska hålla hög kvalitet. Texten ska kunna bära sig själv och inte behöva bildstöd för att vara begriplig. Därefter börjar Marias process med att bearbeta boken.

De tryckta bilderna förenklas så att de blir lättare att förstå. Under arbetets gång har hon nära kontakt med punktskrifts-specialisten på MTM.

– Jag börjar med att titta på bilderna. Texten är också viktig eftersom bilder-

Maria Beskow gjorde de taktila bilderna till barnboken Till Vildingarnas land 2017.

böcker berättar en historia i både text och bild och de kompletterar varandra.

Handlar boken om en känd barnboksfigur, som Alfons Åberg eller Krakel Spektakel, tycker hon att det är viktigt att figuren är sig lik även som taktil figur.

– Illustratörens manér kan vara svåra att översätta i alla delar. Är originalbilderna mer grafiska, som till exempel Tove Janssons bilder, är de lättare att gestalta än om de är mer diffusa. Dessutom måste färgerna ge bra kontrast i de taktila bilderna.

Maria gör en layout med texten i punktskrift och svartskrift, ibland även tecken som stöd, samt med de taktila bilderna.

Maria Beskow, formgivare

Bor: Älvsjö.

Ålder: 62.

Yrke: Formgivare, illustratör och animatör.

Gör på fritiden: Gräver i trädgården, vandrar, är ute på sjön, yogar och sjunger i kör.

Aktuell:

Gör bilderna till den taktila utgåvan av Fem små apor.

Boktips:

Vindens skugga och de andra tre böckerna i samma serie av Carlos Ruiz Zafón.

Maria Beskow hemma i sin ateljé. De taktila sidorna på bordet är arbetsmaterial från hennes favoritbok, Vem ska trösta knyttet av Tove Jansson.

5 små apor blir taktil bilderbok

Maria Beskows arbete med att göra barnboken och visan Fem små apor till taktil bilderbok är i full gång. Förlagan hämtas ur Lilla barnkammARBOKEN, utgiven av Bonnier Carlsen, och riktar sig till yngre och barn som är ovana vid bilder. Den innehåller därför inte så många detaljer men däremot upprepningar. Versens likhet: "fem små apor, fyra små apor", är bra för inläring och samtidigt lär barnet sig att räkna. I boken finns också en sida med handrörelser som man kan göra när man sjunger visan med barnet. Boken ges ut av MTM hösten 2020.

➔ Hon arbetar vidare med materialval och datafiler som behövs för att kunna laserskära materialen. Parallellt med detta diskuteras bilder, materialval och korrektur med punktskriftsspecialisten på MTM.

När allt förberedande arbete är gjort screentrycks bokens sidor med punktskrift i Danmark. Materialen laserskärs i Göteborg och skickas tillbaka till Maria som monterar bild för bild, exemplar för exemplar. Vanligtvis görs omkring 70 exemplar. Slutligen skickas sidorna för spiralbindning, och boken är redo att möta sina läsare.

Det svåraste i arbetet, enligt Maria, är att hitta bra och varierande material som fungerar både tekniskt och färgmässigt. Ibland kan det också vara mycket pillande med detaljerna för att de ska gå att uppfatta.

– Materialen måste fungera taktilt för att gestalta det de ska föreställa, och fungera i förhållande till varandra. Det finns också en del tekniska utmaningar kring materialvalet eftersom det måste kunna skäras med laser. Dessutom ska de hålla för lite ovarsam hantering av små fingrar. Materialen får inte heller lossna från sidorna. Men nu har jag jobbat så länge med det här att jag vet vilka material som brukar fungera till vad, och var jag ska hitta dem.

Att färdigställa en taktil bilderbok är en lång process. Från beslut till färdig bok hinner det gå nästan ett år.

– Under den perioden är min arbetstid kanske 230 timmar, men det är utspritt över lång tid. Omräknat i arbetsveckor är det strax under sex veckor totalt, berättar Maria.

Vid frågan om det finns någon bok hon längtar efter att få göra taktil blir svaret att hon redan har fått göra en av sina favoriter, **Vem ska trösta knyttet?** av Tove Jansson.

– Men det finns så många bra bilderböcker. Jag skulle till exempel gärna göra en bok med massor av känslor och sinnesstämningar. Det vore kanske inte så tekniskt krävande, utan mer en fråga om att hitta den taktila gestaltningen. Jag tänker att barn gillar och behöver lite fantasi och utmaningar. ●

FOTO: STEFAN TELL

När materialet skurits ut med laser börjar Marias arbete med att montera bilderna.

Bilderbok nominerad av IBBY

Vartannat år väljer experter som arbetar med IBBY Collection for Young People with Disabilities ut framstående titlar över hela världen för och om barn och ungdomar med funktionsnedsättning. I år har MTM:s taktila bilderbok **Krakel spektakel köper en klubba**, som kom ut 2018 med bilder av Maria Beskow, nominerats i kategorin Anpassade format. De utvalda titlarna presenteras på Bologna International Children's Book Fair våren 2021.

5 frågor till...

... **Mia Öhrn**, konditor, matskribent och kursledare, aktuell med den lättlästa bakboken **Baka kakor**.

TEXT MARIA RAMDÉN FOTO ULRIKA POUSETTE

Du har bakat ända sedan du var liten och har givit ut massor av bakböcker. Det går nästan inte att tänka på kakor utan att tänka på Mia Öhrn. Hur blev det så här?

– Jag är ett kakmonster, helt enkelt! Jag älskar att både baka och äta kakor, och så har det alltid varit. Det var i tonåren jag upptäckte bakning på riktigt, och sedan utbildade jag mig till konditor.

Hur tänker du när du skriver recept?

– Jag har varit mån om att behålla minnet av vad jag tyckte var svårt när jag började baka. För att kunna skriva bra recept är det viktigt att tänka på vad som skulle kunna uppfattas som klurigt och otydligt. Som liten undvek jag till exempel alla recept med gelatin, helt enkelt för att det kändes svårt. I boken **Baka kakor** har vi siktat mot att ha så få moment som möjligt och verkligen tänka igenom recepten och stycka upp dem så att de ska bli riktigt pedagogiska och tydliga.

Du hade workshops inför arbetet med boken. Hur var det?

– Det har varit en både lärorik och rolig resa att träffa bokens målgrupp i workshops. Där fick vi mycket värdefull feedback. Och bitvis överraskande! Det visade sig till exempel att flera tycker att kladd är

otäckt, så vi hade en kreativ diskussion om huruvida det alls är möjligt att få till en smuldeg utan att kladda ner fingrarna. Jag blev också medveten om att bildspråk kan vara klurigt. ”En kaka som är så god att den smälter i munnen” kan väcka frågor – gör den verkligen det? Smälter i munnen?

– Jag hoppas att boken ska väcka lusten att baka själv. Och sedan ge den där nöjda känslan när man kan bjuda på kakor man fixat på egen hand. Den är oslagbar!

Vilket är ditt allra godaste recept?

– Om jag tvingas välja så är det smulpajen med jordgubbar. Kombinationen av knäckiga smulor och bubblande jordgubbar är oemotståndlig.

Har du något nytt skrivprojekt på gång?

– Ingen egen bok men jag skriver varje vecka om krognyheter för White Guide. Och så provbakar jag recept på efterrätter ur en kommande bok på bokförlaget Natur och Kultur. För att kontrollera att recepten är lätta att förstå och följa. Ibland blir det fel mått i recepten också, jag har bland annat rättat till ett recept på vaniljkräm som innehöll ohyggliga mängder salt. Den gick inte att äta, och sådant är bra att rätta innan boken går i tryck. ●

Tycker om lättsmält chick lit

Namn: Mia Öhrn.

Bor: Södermalm i Stockholm.

Yrke: Konditor, matskribent och kursledare.

Gör på fritiden:

Fikar, städar, går promenader.

Aktuell: Med den lättlästa bakboken *Baka kakor* som ges ut på LL-förlaget.

Boktips: Jag gillar lättsmält chick lit av Milly Johnson.

Frågor och svar!

Anna Jönsson på MTM delar med sig av frågor och svar som kommer till Svarstjänsten.

Fråga MTM

Har du någon fråga du vill få hjälp med? Svarstjänsten på MTM svarar på frågor som gäller talböcker, punktskriftsböcker och böcker på lättläst.

Telefon:
040-653 2710
E-post:
info@mtm.se

Hur registrerar jag en låntagare som har skyddade personuppgifter?

– För att minimera risken att uppgifter om personer med skyddad identitet sprids ska dessa låntagares Legimuskonton hanteras på ett särskilt sätt.

Så här gör du: registrera personen på samma sätt som andra låntagare, men i rutan för förnamn skriv "Personuppgift" och i rutan för efternamn skriv "Skyddad". Personnummer och e-postadress ska vara riktiga.

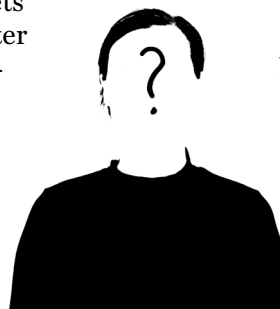
Kontakta därefter Svarstjänsten på telefon och meddela att låntagaren ska flyttas till MTM:s skyddade bibliotek. Flytten bör ske direkt efter att kontot skapas, registrera därför kontot under öppettiderna för vår telefon: månfre 8.30–12. Låntagaren kommer efter flytten inte att tillhöra ditt bibliotek och inte heller räknas in i bibliotekets statistik. MTM meddelar därefter låntagaren att flytten är genomförd och att de är välkomna att kontakta MTM om de behöver hjälp med kontot. Om du ska registrera ett barn och både barnet och vårdnadshavaren har skyddad identitet, gör du på samma sätt genom

att fylla i barnets och vårdnadshavarens personnummer och en e-postadress.

Vi är anslutna till Talboken kommer, hur kan vi som bibliotek få reda på vem som är taltidningsprenumerant i kommunen?

– Om ni hör av er till oss på Svarstjänsten så kan vi ordna så att Taltidningshjälpen ringer runt till prenumeranterna i er kommun för att höra om de är intresserade av Talboken kommer. Om vi får deras samtycke så kan vi dela kontaktuppgifterna med er så att ni själva kan kontakta dem och erbjuda tjänsten.

Hur gör jag med skyddade personuppgifter?"

Jag vill registrera Legimus-konton till två syskon med föräldrarnas e-postadress men kan inte använda samma e-post mer än en gång, hur löser jag det?

– Syskonen bör ha varsitt konto på Legimus som de loggar in med, helst med sina egna e-postadresser. Om barnen är för unga kan de använda föräldrarnas e-post, men då får de välja två olika e-postadresser eftersom det är omöjligt att registrera två konton med samma e-post. ●

BIT FÖR BIT

Hur mycket kan du om litteratur? Testa dig själv eller tävla mot andra! Läs en ledtråd i taget och svara när du tror att du kan. Rätt svar finns under frågorna.

	5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
EN SORTS VÄDER	Mats Ekdahl skrev en bok om det 2019.	Den elake presidenten i böckerna om Hungerspelen är en ledtråd.	I Hemingways bok finns den på Kilimanjaro.	För detta hade Fröken Smilla en känsla.	I Viktor Rydbergs Tomten ligger den vit på taken.
EN SVENSK FACKBOKS-FÖRFATTARE	Hans senaste bok handlar om vålnadernas historia.	Hans efternamn är en stadsdel i Köpenhamn.	Debuterade 2015 med boken 101 historiska händelser.	Augustprisvinnare 2018.	Magnus mest kända bok handlar om svälten 1867-69.
FÖRFATTARE OCH FILOSOF	Hennes flit gav henne smeknamnet Castor.	På 20-talet hängde hon ofta på Les Deux Magots i Paris.	Ett känt citat från henne är "man föds inte till kvinna, man blir det".	Hon lärde sig åka skidor tillsammans med Jean-Paul Sartre.	Hon skrev den feministiska klassikern Det andra könet.
EN TECKNAD FIGUR	Denna "lilla stjärna" debuterade 1959.	Albert Uderzo tecknade honom under många år.	Hans äventyr har tagit honom till både Egypten, Korsika och Belgien.	Den lilla galliska byns tappreste krigare.	Bäste kompis Obelix tycker inte att romarna är kloka.
HUVUDSTAD	Christopher Isherwood har skrivit boken Farväl till denna stad.	Carl-Johan Vallgren har beskrivit staden i åtta kapitel.	I Philip Kerrs böcker löser Bernie Günther brott i denna stad.	Ellen Ekmans serier är en ledtråd.	Babylon och denna huvudstad är titeln på en påkostad kriminalserie.

Rätt svar: En sorts väder: snö. En svensk fackboksförfattare: Magnus Västberg. Författare och filosof: Simone de Beauvoir. En tecknad figur: En tecknad figur: Berlin

FRÅGOR: ERIK RÅGVIK

Seriestrippen

SERIESTRIPPEN: JENNY HOLMLUND

Jag gjorde det, hittade koncentrationen!

”Min asperger gör att jag har svårt att fokusera på det jag inte är så jätteintresserad av. Med talböcker kan jag lättare koncentrera mig, de hjälper mig att inte bli störd utifrån.”

Viktor Lundqvist, talboksläsare

Läs mer
om talböcker
på mtm.se

MTM gör talböcker, taltidningar, punktskrift, lättlästa böcker och lättlästa nyheter. Vi ger alla möjlighet att läsa.